

"תלונות על התעללות בנערים"

נערים שכרחו מהמעון טוענים כי נכלאו ימים בצינוק ונשלחו לבידוד למשך שבועות • הם אוהבים לרסק לנערים את האישיות, טוענת מורה שלימדה אותם

דני אדינו אבבה ודוד רגב

ממעון הנוער מצפה ים בהרצליה נשקף נוף מרהיב: מצד אחד רואים את הים ומצד אחר את שרידיו של מבצר עתיק. אלא שעל פי עדויות שהגיעו ל"ידיעות אחרונות", בין כתליו של המעון לנוער עבריון מתרחשים לכאורה דברים מזעזעים. העדויות מתארות התעללויות פיזיות ונפשיות בנערים החוסים: הם נכלאים בצינוק שעות ארוכות ובחדרי בידוד למשך שבועות, אנשי הצוות משפילים, מקללים ומאימים עליהם. נשמעה גם טענה שנותנים להם תרופות הפוגעות בערנותם. "זה מעון זוועות. צריך לסגור אותו. אסור שיהיה מקום כזה", אומר אחד הנערים ששהה במקום וברח.

"במקום לשקם את הנערים האומללים הורסים שם את חייהם", טוענים אנשי צוות שעבדו במקום. אחת מהם, שהעזה להתלונן על המעשים הקשים בפני שר הרווחה יצחק רצוג, פוטרה מעבודתה. במשרד הרווחה מכירים את הפרשה. לדברי גורמים בכירים במשרד כבר לפני זמן רב הם החלו לקבל תלונות מנערים ומאנשי צוות על הנעשה בין כתליו של מעון מצפה ים. "הגיעו אלינו עדויות קשות מאוד על פגיעה בנערים. אנחנו בודקים אם נעשו שם דברים המותרים במסגרת הטיפול בבני הנוער או שהם מנוגדים לחוק", מסרו אתמול הגורמים.

בעקבות העדויות הקשות הורה לפני כחודש מנכ"ל המשרד נחום איצקוביץ להקים ועדת בדיקה פנימית שתחקור את הנעשה במקום. הוועדה כבר שמעה חלק מהעדויות ואמורה להגיש את מסקנותיה בימים הקרובים.

במקביל נפתחה גם במשטרת תל אביב חקירה בפ"רש בעקבות תלונה של צעיר ששהה במעון.

הצינוק: "שעות בחדר אטום ומסריח"

מעון מצפה ים של משרד הרווחה הוא אחד המעונות הוותיקים לשיקום נוער. למקום נשלחים בצו בית משפט

נערים בני 14 עד 18 שהיו מעורבים במעשים פליליים. המעון הוא חלופה למעצר ולמאסר לבני הנוער, וצוות המעון אמור לסייע בשיקומם ובהחזרתם למסלול חיים רגיל. בעבר שהו במעון 36 נערים, וכיום שוהים בו 17 נערים, כולם בנים. המעון עצמו מוגדר "מעון נעול", והחוסים בו לא יכולים לצאת ולהיכנס כרצונם. מעדויות של אנשי צוות ושל נערים שטופלו במ"עון ושהגיעו ל"ידיעות אחרונות" עולה לכאורה תמונה קשה של פגיעה בנערים על ידי הצוות, השפלתם ובעיקר הענשתם בעונשים אכזריים.

"(18) שהה במעון עד לפני כמה חודשים, אך נמ"לט מהמקום. "הגעתי למצפה ים לפני שלוש שנים, כשהייתי בן 15", הוא סיפר ל"ידיעות אחרונות". "איך שהגעתי הכניסו אותי למקום שנקרא 'מגן'. זה מרחב סגור שבו שוהים 14 נערים. במגן יש ארבעה חדרים קטנים יחסית, בכל חדר ארבע מיטות קומתיים. מדי

מנהל המעון:

"עובדות שפוטרו הסיתו את הנערים"

מנהל מעון הנוער "מצפה ים" רוני ארד מסר בתגובה כי הוא מסרב להתייחס לטענות שהועלו בכתבה.

לדבריו, את התייחסותו לטענות שהועלו על מעשי ההתעללות כביכול במעון הוא מסר במסגרת עדותו בפני ועדת הבדיקה של משרד הרווחה החוקרת את הפרשה. ארד הוסיף כי שתי עובדות שפוטרו מעבודתן במעון הן אשר מסיתות את הנערים.

ארד מסר כי הוא ממתין למסקנות הוועדה. **דני אדינו אבבה ודוד רגב**

יום יצאנו ב־7 בבוקר לבית ספר בשטח המעון וחיזרנו ב־4 אחרי הצהריים לפעילות הערב. "יום אחד החלטתי שאני לא רוצה ללכת ללימודים. הצוות החליט להעניש אותי ולזרוק אותי לצינוק. במגן יש שלושה בתי צינוק. מדור בר בחדרים קטנים מבטון חשוף בלי חלונות. קוראים להם חדרי 'פסק זמן', כי אמורים לשים בהם את הנערים לכמה דקות כדי שירגעו. אני זוכר את הרגע הזה. שני מדריכים גרדו לים וחזקים תפסו אותי. הם התחילו לתת לי אגרופים ושברו לי את המשקפיים. אחר כך הפי שיטו אותי וממש קיפלו אותי. עשו לי בדיקה בפי הטבעת ואחר כך זרקו אותי לצינוק. הייתי שם 24 שעות. אתה זרוק שם לבד. אף אחד לא מגיע לבקר אותך או לבדוק אם אתה חי או מת. ישנתי על הרצפה כי בצינוק אין מיטה. אין שירותים, ואת הצרכים שלך אתה עושה על הרצפה המסריחה משתן של כל מי שהיה שם.

"הפעם השלישית בצינוק הייתה אכזרית במיוחד", ממשיך י' לספר. "קיבלתי עונש על זה שכרחתי מהמעון ל־12 שעות. שלושה מדריכים תפסו אותי. התחלתי לצעוק ולבכות, והם סתמו לי את הפה עד שנחנקתי. אחד המדריכים הניח את הברך שלו על הגב שלי ומשך. צרחתי מכאבים. הוא צעק עלי שאני יכול לצרות כמה שאני רוצה ושאף אחד לא ישמע אותי. ירד לי דם מהפנים. כשהכניסו אותי לצינוק הפשיטו אותי, השאירו אותי מדמם, נעלו את הצינוק והלכו. רק למחרת הוציאו אותי משם ושלחו אותי לבית הספר כרגיל", טוען י'.

הבידוד: "שבועות בלי לדאוג אף אחד"

מוסיף נ' (17) שברח מהמעון לפני כמה חודשים: "כשהיו מגיעים אנשים מבחוץ, למשל ממשרד הרווחה או רופאים, היו אומרים לנו: 'אם מישוהו מכם יגיד משהו רע על המקום, הוא יילך לצינוק לחודשיים-שלושה'. אתם תגידו רק דברים טובים על המקום וכמה הצוות נפלא. וזה מה שהיינו אומרים כי פחדנו".

הצינוק אינו אמצעי הענישה היחיד במעון. לטע



א' ברח מהמעון והגיש תלונה במשטרה נגד המדריכים



מעון "מצפה ים". חלופת כלא לנערים שהיו מעורבים במלחמה

(צילום: ירוב כץ)

”

י' בן 18: "זרקו אותי לצינוק. הייתי שם 24 שעות. אף אחד לא מגיע לבקר אותך או לבדוק אם אתה חי או מת. ישנתי על הרצפה. אין שירותים ואת הצרכים שלך אתה עושה על הרצפה המסריחה משתן"

”

ג', בן 19: "באחת הפעמים המדריכים הרביצו לי והכניסו אותי לחדר הבידוד. הייתי שם שלושה שבועות בלי לצאת. כל היום ישבתי על המיטה והסתכלתי על הקיר. אפשר להשתגע מזה"

”

המורה א': "הם קיבלו תרופות במינונים גבוהים מאוד, תרופות שריטלין לעומתן זו תרופה קלילה. הם היו שותים את התרופות וממש נרדמים באמצע היום"

”

נ', בן 17: "כשהיו מגיעים אנשים מבחון היו אומרים לנו: 'אם מישהו מכם יגיד משהו רע על המקום הוא יילך לצינוק לחודשיים שלושה. אתם תגידו רק דברים טובים על המקום וכמה הצוות נפלא'"

”

שכך צריך לחנך אותם. לא פעם הם אפילו מסיתים נערים נגד חברים שלהם. היה מקרה של נער שהצית קרטון בכיתה. המדריכים הודיעו שבגללו כל הנערים לא ייצאו לחופשת שבת. החברים שלו התנפלו עליו וממש רצו לפגוע בו.

"במעון היו הרבה נערים עולים מאתיופיה ומחבר המדינות, והמדריכים אסרו עליהם לדבר בשפת אמם. מי שלא דיבר בעברית נענש. הם מחקו להם את הזהות", טוענת א'. "גיליתי נערים שבודדו אותם מהאחרים כדי להעניש אותם על דברים שעשו. הם ישבו שעות ארוכות על ספסל לבד, ואסור היה להתקרב אליהם ולדבר איתם".

גם ד', אשת חינוך אחרת שעובדת במקום כבר כמה שנים, טוענת שאנשי הצוות מדכאים את הנערים: "העונש הבולט ביותר הוא בידוד על הספסל בחוץ. לאיש אסור להתקרב אליהם ולדבר איתם. היחס לנערים מזועזע. מנסים כל הזמן לשובור אותם במקום לשקם אותם", היא טוענת.

התרופות: "הם הלכו כמו זומבים"

"שמעתי על בתי הצינוק שיש וביקשתי לראות אותם", מוסיפה א'. "ראיתי את החדרים הקטנים עם הבטון החשוף. היה שם ריח מזועזע של שתן. הצוות אמר לי שמכניסים לשם נערים שמנסים לפגוע בעצמם או באחרים. מפשיטים את הנערים ועושים להם כל מיני בדיקות. חלק מהנערים עברו בילדותם התעללות מינית, וזו טראומה נוראית בשבילם להתפשט ולעבור בדיקות כאלה".

לטענתה היא הייתה עדה לא פעם גם למקרים שבהם נערים נראו מנותקים. "הם נראו ממש זומבים, מתים מהלכים", היא מתארת. א' בדקה את הנושא וגילתה לטענתה שאחת לכמה שבועות מגיע למעון פסיכיאטר שנותן לנערים תרופות שאמורות להרגיע אותם. "הם קיבלו תרופות במינונים גבוהים מאוד, תרופות שריטלין לידן זו תרופה קלילה. הם היו שותים את התרופות וממש נרדמים באמצע היום".

"אני הייתי עשרה חודשים במגן", תיארה הנער נ'. "המדריכים היו באים ואומרים לי: 'אם אתה רוצה לצאת החוצה, אין בעיה - קח כדור הרגעה'. כך הם עושים

לכל הילדים המופרעים. כדי שיהיה להם קל היו דוחפים לנו כדורים ומכים אותנו. אני מכיר ילדים שהיו חותכים ורידים כדי לצאת או שהיו שוכרים אצבע או יד כדי להימנע מלהיות שם". א' מתארת גם מקרי הונחה. לטענתה היו מקרים של נערים ששברו את היד או את הרגל ורק אחרי כמה שעות קיבלו טיפול. אחרי שנחשפה במשך שנה וחצי למעשים הקשים פנתה א' לצוות המדריכים ולהנהלת המעון וביקשה הסברים. "הם אמרו לי שמדובר בנערים קשים, שזו הדרך היחידה לטפל בהם. כשהם ראו שאני מתעקשת ולא משתכנעת, הם התחילו להחרים אותי", היא טוענת. א' החליטה לא לשתוק ולפני חודש נפגשה עם שר הרווחה יצחק הרצוג. השר שמע את הדברים והפנה אותה למנכ"ל משרדו, א' זומנה לוועדת החקירה הפנימית שהקים המשרד והעידה במשך כשלוש שעות.

בימים האחרונים היא שילמה על מעשיה מחיר אישי. מנהלי המעון זימנו אותה ואמרו לה כי בעקבות קיצוצים ומאחר שהיא לא מסתדרת עם אנשי הצוות האחרים - עבודתה תופסק בסוף החודש. א' החליטה לערער על פיטוריה. "אני לא מתכוונת לוותר. נעשים שם מעשים מחריינים. פוגעים בילדים. זו לא הדרך לטפל בהם. אני מבקשת שיצילו אותם", אומרת א'.

כאמור, הוועדה הפנימית שהקים משרד הרווחה בודקת, בין היתר, את ההתנהלות המקצועית והאישית של הצוות במעון מול בני הנוער. "אנחנו מנהלים מעקב אחר הנעשה שם. אני ממתין לממצאי הוועדה ובהתאם להם נפעל במלוא הנחישות", אמר אתמול מנכ"ל המשרד נחום איצקוביץ.

נוסף על כך, בעקבות חוסר שביעות הרצון של הנהלת משרד הרווחה מתפקודו הושם מנהל המעון ב"תקופת ניסיון", ואחד ממנהלי האגפים במשרד הרווחה מונה ללוות מקרוב את הנעשה במעון.

נת' ומעורבות אחרות עולה כי במעון יש חדר המכונה "חדר בידוד". לפי הטענות, בחדר זה, שיש בו רק מיטה, נכלאים הנערים למשך ימים ארוכים ואפילו שבועות. "נערים היו שם שבועיים ויותר", טוען י'. "מוציאים אותך רק כשאתה צריך ללכת לשירותים. את האוכל אתה מקבל דרך פתח. אם למשל בחדר האוכל יש באותו יום אורז ובשר, לך מביאים רק אורז עם שתי פרוסות לחם. כל הזמן הזה אתה לא רואה אף אחד. אתה שומע את החברים שלך, אבל לא יכול לדבר איתם".

באחרונה הצליח י' להימלט ממצפה ים ויחד עם משפחתו שכר את שירותיה של עורכת דין שהביאה לשחרורו הרשמי מהמעון. לפני כמה ימים הגיש י' במסגרת תל אביב תלונה נגד שבעה מדריכים במעון על תקיפה ועל התעללות. הוא נחקר במשטרה וסיפר את טענתו עליו. המשטרה פתחה בחקירה.

גם ג' (19) ממרכז הארץ לא שוכח את הימים הארוכים שבהם אולץ לשהות לבדו בחדר הבידוד. "בית המשפט שלח אותי למעון בגיל 16. הייתי שם שנתיים וסבלתי. באחת הפעמים המדריכים הרביצו לי והכניסו אותי לחדר הבידוד. הייתי שם שלושה שבועות בלי לצאת. לא תמיד הביאו לי אוכל לחדר. כל היום ישבתי על המיטה והסתכלתי על הקיר. אפשר להשתגע מזה. מולי שהייתי חזק".

ההשפלות: "קראו להם 'סמרטוט, זבל'"

"עד עכשיו אני מתקשה לעכל את מה שראיתי ואת מה שעשו לנערים המסכנים האלה", מספרת א', מורה בבית הספר שבמעון. "ימים שלמים ישבתי וב' בית'. אני לא מאמינה שבמדינת ישראל נעשים מעשי זוועה כאלה. הנערים האלה הפכו לאלימים כי הם עבדו טראומות, ויש להם חיים קשים. ובמקום לעזור להם פשוט מחקו אותם".

"זה מתחיל בדברים הקטנים, בהשפלה יומיומית", היא טוענת. "אנשי צוות היו מכנים את הנערים 'סמרטוט' ו'זבל', מקללים אותם ומשפילים אותם ליד הדריכה. מדריכים שולפים מידע מהתיק האישי של הנערים וחושפים אותו בפני אחרים. הם אוהבים לרסק לנערים את האישיות, להפחיד אותם, כי הם חושבים

